

Kaasamistegevuste valikut nõustava komisjoni esimene koosolek

11. märtsil 2015 Riigikantseleis

Osalejad: Kari Käsper (Eesti Inimõiguste Keskus), Siim Vahtrus (Keskkonnaõiguse Keskus), Kairi Toiger (Keskkonnaministeerium), Merlin Sepp (Heateo SA ja Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik), Aveli Ainsalu (Siseministeerium) ja Riigikantseleist Margus Sarapuu, Juhani Lemmik, Teele Pehk, hiljem lisandusid Birgit Aru ja Jörgen Talkop Keskkonnaministeeriumist

Teemad:

1. Taustinfo
2. Komisjoni roll
3. Pilootprojekt – Keskkonnaministeeriumi taotlus
4. Teised projektiideed ja muud küsimused

1. Taustinfo

Margus Sarapuu selgitab komisjoni liikmete valikut: vabaühenduste poolt värsked näod, kes enamjaolt ei satu rollikonflikti projektide algatajatena. Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamise meetmel, millest kaasamisprojekte rahastatakse, on ka valdkondlik komisjon, kus partneritena Koostöö Kogu, Praxis ja vabaühenduste liit EMSL.

Juhani Lemmik: Struktuurivahendite toel suurendatakse haldusvõimekust, Riigikantselei vastutab poliitikakujundamise kvaliteedi arendamise eest. Kaasamise arendamisele meetmes ette nähtud 440 000 eurot aastani 2020, millest 120 000 eurot läheb Riigikantseleile projektide koordineerimiseks. Lisaks kaasamise edendamisele toetab meede mõjude hindamise süsteemi arendamist, strateegilise juhtimise arendamist, õigusloome arendamist ja kodifitseerimist, tööandjate-töövõtjate esindusorganisatsioonide arendamist.

Juhani Lemmik: Avatud valitsemise partnerluse tegevuskavast 2014-2016 tuleb suunis poliitikakujundamist avatumaks muuta. Kaasamistegevuste elluviimise tingimused on seatud riigisekretäri käskkirjaga. Kui töö käigus selgub, et tingimusi on vaja muuta, siis saab seda teha.

2. Komisjoni roll

Juhani Lemmik: Nõuandva komisjoni roll on esitatud taotlusi paremaks lihvida, teha täiendustepanekuid. Täpsemad ülesanded ja kooskämmissagedus kujunevad välja töö käigus. Komisjoni liikmed saavad tagant utsitada neid, kes võiksid poliitikakujundamist uuendusmeelsemalt korraldada.

Arutelu selle üle, et komisjon peab kindlasti ka jooksvaid projekte hindama ja lõppenud projektide tulemusi analüüsima, nagu ka ministeeriumide kaasamiskoordinaatorid. Mida siis täpsemalt hinnata eri eeskujuprotsesside puhul: kas kaasatud huvirühmade rahuolu protsessiga või midagi muud? Kas protsessi läbiviija hindab end ise või tellib välise hindamise? Leiti, et pigem juba protsessi planeerides arvestada (enese)analüüsile ja tagasiside kogumisele kuluva ajaga. Kaasamise heast tavast tuleneb samuti, et protsessi peab hindama.

Kari Käsper: Eneseanalüüsi oskuste parandamiseks on vaja juhiseid või kriteeriume, praegu need puuduvad.

Siim Vahtrus: Hinnangut on vaja küsida ka neilt, keda kutsuti kaasa, aga kes ei tulnud (et mis põhjustel siis ei tulnud).

Arutelu ministeeriumide veetavate näidisprotsesside üle. Leiti, et oluline on tekitada juhtumanalüüsi, mis oleksid teistele poliitikaprotsessidele ülekantavad.

Margus Sarapuu: Näidisprotsessidest peab tekkima vabavaraline lahendus, mida saavad ka need grupid kasutada, kes täna asju veel nii hästi ei aja.

Merlin Sepp: Iga näidisprotsessi raames võiks lisaks ministeeriumi võimekuse tõstmisele tegeleda ka partnerite võimekusega, siis on mõju suurem.

Kari Käsper: Oluline on vähemusrühmade (venekeelsed, puuetega jne) kaasamine poliitikakujundamisse, ametnikkonna suutlikkuse tõstmine nendega koos töötada ja vastupidi.

Ühiselt nõustuti, et edaspidi räägitakse rohkem ühisloomest, mitte ei kasutata sõnu „kaasajad ja kaasatavad“.

Otsus: Riigikantselei täpsustab projektide rahastamise tingimusi kõlanud ettepanekutega ning avalikustab tingimused oma kodulehel.

3. Keskkonnaministeeriumi projektitaotluse arutelu

Jörgen Talkop tutvustas taotlust. Keskkonnaministeerium taotleb toetust arengudokumendi „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ koostamisel töörühmade korraldamiseks, kaasamiskonsultandi ja kommunikatsiooniabi tellimiseks ning tippjuhtide arutelu korraldamiseks. Dokumenti hakkavad märtsi lõpust panustama viis valdkondlikku töörühma, juuniks 2015 peaksid kirja saama põhiteesid. Uudsus seisneb ministeeriumi jaoks selles, et osapooli on väga palju, protsess keeruline ja laiahaardeline – sellepärast vaja töörühmade juhte paremini ette valmistada ning kogu protsessi planeerimiseks ja konfliktsete osapooltega tegelemiseks välist abi. Lisaks on juhtkomisjonis Riigikogu esindaja, et juba varakult see dokument parlamendi „omaks“ muuta. Eraldi tähelepanu kommunikatsioonil, et sõnumid liiguksid pidevalt ja avalikkus oleks kursis. Eesmärk on protsess niimoodi läbi viia, et seda kogemust saaksid teised ministeeriumid näiteks poliitika põhialuste formaati järgides kasutada.

Siim Vahtrus: Kui suur mänguruum üldse on? Energiamaajanduse arengukava, transpordiarengukava, põlevkivi arengukava sätivad päris palju juba paika, lisaks valmimas põllumajanduse arengukava. Kui palju see dokument üldse juurde annab?

Jörgen Talkop: EL-ist tulevad alates 2020. aastast karmid piirangud, peame hakkama protsesse juhtima. Valdcondlikud arengukavad ei vaata suurt pilti, keskkonnapoliitika põhialused panebki need valdkondlikud arengukavad riiklike kohustustega klappima. Edaspidi võikski hakata suurt pilti vaatama, mitte ainult valdkondlikult.

Siim Vahtrus: Seda infot on hästi oluline töörühmades kommunikeerida, et huvipooltel oleks selge, kui suur nende panustamisruum on.

Kari Käsper: Protsessi planeerimisel tasub veel mõelda avalikkuse kaasamisele, nt arutelupäevad, kus mingit visiooni esitleda. Mitte lihtsalt kommunikeerimine, vaid inimestelt ideede kogumine. Sellisel viisil on ministeeriumil tugevam avaliku huvi mandaat konfliktsete osapooltega suhtlemisel. Planeeritud paneeldiskussioon jätab just sellise mulje, et kliimapoliitika üle otsustavad ettevõtjad ja riigiasutused.

Kairi Toiger: Loome eraldi kommunikatsioonistrateegia, millega tegeleb avalike suhete osakond. Avalikud arutelud toimuvad niikuinii.

Merlin Sepp: Kuidas plaanitud protsessi hinnata?

Jörgen Talkop: Kui on pakkuda hea lahendus, võtame kasutusele. Samas kvantitatiivsed näitajad ei tekita õiget pilti, vaja hinnata muul moel. Mingid miinimumkriteeriumid saame protsessi alguses seada, mille põhjal hiljem edukust hinnata.

Margus Sarapuu: See on üks teema, milles ka uudsust tekitada.

Siim Vahtrus: Juhtkomisjoni roll praegu vastuoluline (nõuandev ja samas strateegilisi otsuseid tegev), parem on paika panna, kas võtab otsuseid vastu konsensuslikult. Kui konsensus pole võimalik, siis pigem nõuandev roll, muidu läheb tasakaalust välja.

Jörgen Talkop: Juhtkomisjoni roll on vormida seda, mida minister esitab. Juhtkomisjonis 16 liiget. Üks liige on Riigikogu keskkonnakomisjoni esimees, lisaks käime protsessi jooksul Riigikogu eri komisjonides, et see oleks Riigikogu dokument ning parlamenti tekiksid sõnumikandjad.

Siim Vahtrus: Töörühmadesse kutsutute osas võiks taustakontrolli teha. Praegu on mõni isik neljakordselt eri ühenduste kaudu esindatud, samas mõned huvipooled puudu. Mõistlik oleks paika panna, mis põhimõtetel osapooli töörühmadesse kutsuda, nt ainult katusorganisatsioonid.

Juhani Lemmik: Kas oleks võimalik töörühmade nimekirjad avalikustada, et anda võimalus neile, kes pole asjaga kursis? See oleks juba uudne lähenemine.

Birgit Aru: Töörühmad on juba kokku kutsutud, praegu oleme andnud võimaluse kõigile, kes on meie kutse peale soovi avaldanud.

Margus Sarapuu soovib dokumendi koostamisel lähtuda *start-up* loogikast. Kui head tulemust ei tule, siis mõistlik poole pealt paus teha ja paari aasta pärast uuesti proovida.

Jörgen Talkop: Me saame endale miinimumtulemuse sõnastada ja kui me ei saavuta seda, siis oleme ebaõnnestunud.

Kari Käsper: Pöörata eraldi tähelepanu töörühmade mitmekesisusele (eri vanused, keelerühmad jne), Ida-Virus eraldi elanike kaasamist planeerida, kuna dokument mõjutab ebaproportsionaalset palju nende elu. Koostöös vabaühendustega võib lisategevusi plaanida, mis aitaksid elanikke teavitada.

Siim Vahtrus: Kas ajakava on lukus? Võiks uudselt läheneda ja jätta Riigikogusse jõudmine lahtiseks. Riigikantselei toetus on mõistlik paindlikuks jätta – *start-upi* põhimõttel anda esialgu mingi osa rahast ja kui valitud lähenemine osutub edukaks, siis ülejäänud summa.

Otsus: Riigikantselei lisab kaasamisprojektide tingimustesse vaheetappide mõtte, et võtta eraldi paus protsessi edukuse hindamiseks, vajadusel protsessi ümberkohandamiseks.

Kari Käsper: Kuidas hindate seda mõju, kui kasutate nõustamisteenust võrreldes mittekasutamisega? Kaasamisprojektide eesmärk on rahastada midagi sellist, mida varem pole tehtud.

Kairi Toiger: Me saame uudset teadmist, protsessijuhtimist, eneseanalüüsi ja näidisprotsessi oma majja ja teistele levitada, et hiljem oma jõududega samamoodi talitada.

Otsus: Juhani Lemmik suhtleb ministeeriumiga ja palub neil taotlust täpsustada järgmistes punktides:

- kavandatud lähenemise uuenduslikkus
- avalikkuse kaasamine, ideede kogumine
- protsessi jäädvustamine ja talletamine
- uuendusliku lähenemise mõju, kasulikkuse ja rakendatavuse hindamine
- protsessis paindlikkusega (*start-up* loogikaga) arvestamine

Otsus: Riigikantselei saadab täiendatud taotluse komisjonile meili teel kommenteerimisele.

4. Muud projektiideed, mis praegu laual

Juhani Lemmik tutvustas seisu. Kaasamise arendamise rahadest käivitumas e-osaluskanalite (EIS ja osale.ee) kasutajasõbralikuks vormimine koos Koostöö Kogu veetava rahvakogu 2.0 loomisega, märtsi lõpuks selgub, mida mõlemaga vaja edasi teha. Vabaühenduste võimekuse tõstmise projektiideid veel pole, praegu arutame partneritega, kuidas projektideks ideid koguda.

Siim Vahtrus pakkus, et vabaühendustele võiks olla tingimuseks, et suurendavad oma huvikaitsevõimekust koos ministriumidega.

Tekkis arutelu koolituste mõttekuse üle, neid on mõtet korraldada ainult partnerluses ühenduste ja ministriumidega.

Kairi Toiger tõi välja, et Keskkonnaministrium jäi juba projektitaotluse kirjutamisega hätta ja hea oleks juba selles etapis nõustamist saada.

Kari Käsper soovitas protsessi koos vabaühendustega planeerida, siis pole konsultanti vaja.

Juhani Lemmik: Saame koostada soovitusel, kuidas protsessi paremini planeerida (*a la* et pöördu partnerite poole, aruta läbi, kuidas protsessi planeerida).

Lepiti kokku, et komisjoni järgmine kohtumine toimub orienteeruvalt kuu või kahe pärast.

Kokkuvõtte koostas Teele Pehk, Riigikantselei strateegiabüroo konsultant.